№ 33 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 21 **1895** ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 21 № 33

ՔՍԱՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հակակրութեան քուէ. Ռուսաց գործակալութեան հեռագիրներ. Հայոց հարցը և եւրոպական մամուլը. Ռազմական ճանապարհներ. Անվերջ պաշտօնական հերքումներ. Բօլգարիայում ապրող հայերը. Ռէֆօրմների հարցը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Երդուեալ դատաւորների հարցը. Նիկողայոս Տիգրանեան և արևելեան երաժշտութիւնը. Քաղաքագլուխ Իզմայլեանի թաղումը. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Թիւրքիայից. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՕՐՍԱ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Սասուն.

ՀԱԿԱԿՐՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ

Մարտի 11-ին, գերմանական ռէյխստագը, 163 ձայների առաւելութեամբ ընդդէմ 146-ի, մ ե ր ժ ե ց շնորհաւորել իշխան Բիսմարկի ծննդեան ո ւ թ ս ո ւ ն ա մ ե ա կ ը, որ լրացաւ երէկ, մարտի 20-ին, կամ նոր տոմարով, ապրիլի 1-ին։

Ռէյխստագի այդ համարձակ, նոյն իսկ անսպասելի քայլը ցնցեց ամբողջ Գերմանիան։ Վիլհելմ երկրորդ կայսրը, որի համար անսպասելի էր այդ համարձակ քայլը, չը կարողացաւ թագցնել իր արտասովոր զայրոյթը և անմիջապէս հեռագրով յայտնեց նախկին կանցլերին, որ ինքը սաստիկ վրդովված է ռէյխստագի այդ վարմունքից…

Գերմանական այժմեան սերունդը, որ 60 և 70-ական թւականներին ականատես էր Օտտօն-Էդուարդ-Լէօպոլդ Բիսմարկի անսահման ոյժին, որ իր աչքով տեսել է, թէ ինչպէս ոչ միայն ամբողջ Գերմանիան, այլ նոյն իսկ ամբողջ Եւրոպան դողում էր նրա անընկճելի քաղաքականութեան առաջ,—անկասկած այժմ ապշած, զարմացած է, թէ ինչպէս ռէյխստագը, որ նոյնպէս մի ժամանակ խաղալիք էր Վիլհելմ I կայսրի կանցլերի ձեռքում,—այժմ համարձակութիւն ունի մերժել շնորհաւորելու այն քաղաքական առիւծի ծննդեան տարեդարձը, որի անունն անգամ այժմ շատ գերմանացիներին սարսափ է ազդում…

Սակայն պատմութիւնը անողոք է։

Գերմանական ռէյխստագի առաջ, մարտի 11-ին, ծննդեան 80-ամեակը շնորհաւորելու անուան տակ դրված էր մի վերին աստիճանի կարևոր հարց.—համակրութիւն յայտնել իշխան Բիսմարկի քաղաքական ուղղութեան, խոնարհվել այն ծրագրի առաջ, որ կազմում էր բիսմարկեան ն ե ր ք ի ն քաղաքականութեան պատուանդանը, և որի վրա սկսել է հիմնվել նոյն իսկ այժմեան կանցլեր իշխան Հօհէնլօհէ։ Եւ ահա այդ պատճառով ռէյխստագը որոշեց իր հակակրութեան քուէն տալ այդ քաղաքականութեան, մերժելով նոյն իսկ մի այնպիսի քաղաքավարական ձևականութիւն, ինչպէս է 80-ամեայ ծերունու ծննդեան տարեդարձի շնորհաւորելը…

Եթէ նոյն ռէյխստագին առաջարկվէր համակրութեան քուէ տալ իշխան Բիսմարկի ա ր տ ա ք ի ն ք ա ղ ա ք ա կ ա ն ո ւ թ ե ա ն, որ ստեղծեց այժմեան միացեալ Գերմանիան,—անկասկած, ռէյխստագի պատերի մէջ բոլորովին ուրիշ ոգի կը տիրէր։ Սակայն երբ հարցը գալիս է Բիսմարկի ներքին քաղաքականութեան, որը վերջին ամիսների ընթացքում սկսել է իր գլուխը բարձրացնել.—մի քաղաքականութիւն, որ եղել է անպայման յետադէմ, ճնշող, որ առաջ է բերել մեծ դժգոհութիւն գերմանական ժողովրդի մէջ.—այն ժամանակ նոյն ռէյխստագի անդամները, որոնք գուցէ ոգևորված են Բիսմարկի արտաքին քաղաքականութեամբ, չը տատանվեցին իրանց հակակրութեան քուէն տալ նրա ն ե ր ք ի ն քաղաքականութեան…

Անկասկած, Գերմանիայում էլ կը գտնվեն մարդիկ, որոնք չեն կարող մարսել, որ ռէյխստագը իր երեսը դարձրեց այն մարդուց, որ երբեմն կազմում էր գերմանական ժողովրդի ոգևորութիւնը, ոյժը, պարծանքը։ Սակայն այն ժամանակը անցաւ։

Չը նայած իր անսովոր տաղանդին, իր մտաւոր ահագին ոյժին, Բիսմարկ չը կարողացաւ ըմբռնել գերմանական ժողովրդի այ ժ մ ե ա ն պահանջները, չը կարողացաւ ձեռք վերցնել այն ծրագիրներից, որոնք գուցէ տանելի էին սրանից երեսուն, քառասուն տարի առաջ, չը կարողացաւ ըմբռնել ժամանակակից կեանքի պահանջները, և այդ պատճառով գերմանական ժողովուրդը երեսը դարձրեց իր նախկին „կուռքից“. նա տապալվեց, և մարտի 11-ին ստացաւ վերջին հարուածը։

Դա պատմութեան անողոք դատաստանն է։

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ
(Հեռագրով)

Լ օ ն դ օ ն ի ց հաղորդում են, որ Կ. Պօլսում կը կայանայ դեսպանների կօնֆերենցիա, Հայոց հարցի համար։

Մարտի 17-ից, Լօնդօնից հեռագրում են, որ Անգլօ-Հայկական ընկերութեան կողմից մի պատգամաւորութիւն ներկայացաւ լօրդ Կիմբերլէին և խնդրեց նրանից, որ լօրդը միջոցներ ձեռք առնի յօգուտ հայերի։ Կիմբերլէյ ջերմ համակրութիւն յայտնելով պատգամաւորութեանը, մանրացոյց արաւ այն դժուարութիւնների վրա, որոնց հետ կապված է գործերի ընթացքը, որովհետև անհրաժեշտ է խուսափել այն բոլորից, ինչ կարող է նորից յարուցանել արևելեան հարցը։ Անգլիայի միայնակ գործողութիւնները անբաւարար կը լինէին, սակայն Կ. Պօլսի անգլիական դեսպանը հաւատացնում է, որ Ռուսաստանը և Ֆրանսիան նոյնպէս կատարելապէս համոզված են ռէֆօրմների անհրաժեշտութեան մէջ։ Կիմբերլէյ հաւատացած է, որ երբ ժամանակը կը գայ, այդ պետութիւնները սիրայօժար գործակցութիւն կը ցոյց տան։ Ռուսաստանը անպայման վտանգաւոր է համարում իրերի ներկայ դրութիւնը։ Նա նոյնքան ցանկանում է վտանգի առաջն առնել, որպէս և Անգլիան ու Գերմանիան։ Հէնց որ ժամանակը կը հասնի, Գերմանիան յետ չի մնայ միւս պետութիւններից։ Եթէ հայերին արդարութեամբ կառավարեն, նրանք սուլթանի ավնիւ կողմնակիցները կը դառնան։

Լ օ ն դ օ ն ի ց հեռագրում են մարտի 17-ից. „Times“ լրագրում տպված է վստահութիւն վայելող մի թղթակցի տեղեկագիրը, որը անձամբ քննութիւն է կատարել հայերի կոտորածի տեղում։ Այդ տեղեկագրի մէջ հաստատվում են հայերի հետ բարբարոսաբար վարվելու այն ամենավրդովեցուցիչ փաստերը, որոնք արդէն հրատարակված են“։

ՀԱՅՈՑ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

I

Անգլիական «Standart» լրագրին Պետերբուրգից հեռագրում են, որ 25 հայ ընտանիքներ եկել են Պետերբուրգ և խնդրում են ընդունել նրանց ռուսաց հպատակութեան ներքոյ, որովհետև, ինչպէս նրանք հաւատացնում են, անկարելի է նրանց համար, իբրև քրիստոնեաների համար, ապրել օսմանեան իշխանութեան ներքոյ։

II

Ֆ ր ա ն ս ի ա կ ա ն «Le Journal» լրագրին Կ. Պօլսից գրում են. «Լօնդօնի «Times»-ը և անգլիական մի քանի ուրիշ լրագիրներ արտատպեցին «Ռէյտերի գործակալութեան» թղթակցի մի նամակը, Թիֆլիսից գրված, հայոց գործերի վերաբերմամբ։ Այդ նամակի մէջ թղթակիցը, որին յիրաւի կասկածել չէ կարելի, թէ չափազանց քրքոյշ զգացմունքներ է տածում դէպի Թիւրքիան, մի քանի կարծիքներ է յայտնում, որոնց վրա անօգուտ չենք համարում մատնացոյց անել։ Նա, ի միջի այլոց, պնդում է, որ յուզմունքներ յարուցանողները այժմ քան երբ և իցէ յանդուգն են և խռովարար, որովհետև նրանք յոյս են դընում մի քանի օտար ազգերի մրցութեան վրա։ Օրինակ, նրանք տարածում են այդ նահանգներում վիմագրված պատկերներ, որոնք ներկայացնում են դրամատիական նկարներ, ուր Թիւրք զօրքերը կոտորում են քրիստոնեաներին, մարդկանց, կանանց և երեխաներին. այդ պատկերները հետևեալ ստորագրութիւնն են կրում. «Բօլգարների կոտորածը Թիւրքերի ձեռքով», բայց հեշտ է իսկոյն իմանալ, որ «բօլգարներ» այդտեղ նշանակում է «հայեր»։

«Այդ նկարները, ասում է թղթակիցը, աւելացնելով դրանց վրա Հայաստանի զանազան կողմերում կատարված նոր գազանութիւնների բազմազան պատմութիւնները նպատակ ունեն վառ պահել այն ատելութեան զգացմունքը Թիւրքերի դէմ, որ յուզում է հայերին և այլ նահանգները այս վերջին ամիսների ընթացքում։

«Մի և նոյն թղթակիցն աւելացնում է, որ փաստերի իրականութիւնը երևան հանելու համար, պէտք է զգուշանալ և կասկածով վերաբերվել հայկական ծագում ունեցող աղմուկներին և գանգատներին, որոնց ակնյայտնի անմտութիւնը վերջապէս զզուեցնում է հետազօտողին։ Եթէ Սասունի կոտորածներին վերաբերեալ մանրամասնութիւնները երբ և իցէ կարող լինեն հաստատվել (և հաւանական է, որ նրանք երբէք չեն հաստատվի) նրանք պէտք է ապացուցվեն անկախ՝ հայերի տուած վկայութիւնից, և առանց այդ պայմանի դժուար կը լինի նշանակութիւն տալ այդ ցուցմունքներին և լուրջ կերպով հարց յարուցանել դրանց մասին։ Երևում է, որ անգլիացիները զգոյշ մարդիկ են, որովհետև կարիք են զգում առաջուց պաշտպանել իրանց այն չափազանցութիւնների և բամբասանքների դէմ, որ հայերը ուղարկում են Անգլիայի լրագիրներին»։

Նոյն երգը, կաւելացնենք մենք։ Ֆրանսիական

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ս Ա Ս Ո Ւ Ն

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԴԻՐՔԸ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

V

Ընդհանուր ակնարկ Սասունի վրա։—Սասունը հին ժամանակներում։—Վարչական և տնտեսական, արտաքին և ներքին փոփոխութիւններ։—Սասունցիների ծանր և վրդովված դրութիւնը աղէտից առաջ։—Վերջաբան։

Մենք ներկայացրինք ընթերցողին այն պայմանները և հանգամանքները, որոնց մէջ ապրում է Սասունի ժողովուրդը։ Մենք տեսանք, որ մի լեռնոտ, խորդուբորդ երկիր, անթիւ ժայռերով, հորերով և կիրճերով, որի մէջ չը կան ընդարձակ դաշտեր երկրագործութեան համար, կարողացել է ոքանչելի կերպով շինանալ և ապրուստ տալ հազարաւոր ընտանիքներին։ Եւ դա շնորհիւ այն բանի, որ այդ լեռների և ժայռերի կրծքին կպած կապված է մի աշխատասէր, խնամքոտ ժողովուրդ, որ մի անգամ ընտրել է իր համար այդ երկիրը, այնտեղ բուն է դրել և այլ ևս նրանից չէ բաժանվել ամբողջ դարեր, շարունակելով նրան շէնացնել և ընդարձակել։

Սասունը իր մէջ պարունակում է բնութեան հարստութիւններ, որոնց ձեռք բերելը, մարդկային ապրուստին ծառայեցնելը ըստ մեծի մասին կատարվում է միայն ա շ խ ա տ ա ն ք ո վ և այն էլ՝ մեծ, աննկարագրելի ծանր աշխատանքով։ Սասունը առանց իր աշխատաւոր ձեռքերի ոչինչ է։ Աշխատանքն է, որ այդ բոլորը ստեղծել է։ Եւ դա մի այնպիսի աշխատանք չէ, որ մի անգամ գործադրվեց ու վերջացաւ. դա մի տաճար, մի կամուրջ, մի բուրջ շինել չէ, որ մի անգամ կատարվեց և երկար տարիների համար ծառայեց։ Դա մշտական, տոկուն գործունէութիւն է, անքուն հսկողութիւն, անդադար խնամք, որոնց պակասութեան, որոնց բացակայութեան միջոցին—կորչում է այդ երկրի բազմազան արդիւնաբերութիւնը։

Դեռ շատ հին ժամանակներում, դեռ հազար տարի սրանից առաջ սասունցիները մշակում էին այդ երկիրը և յարմարացրել էին իրանց կենցաղավարութիւնը երկրի պայմաններին և առանձնայատկութիւններին։ Պատմագիր Թովմա Արծրունին, որը կարողացել է մօտից ծանօթանալ սասունցիներին և նոյն իսկ ականատես լինել շատ եղելութիւնների, հետևեալ կերպով է նկարագրում լեռնային այդ երկիրը և նրա ժողովուրդը։

«Այստեղ քիչ խօսքով բացայայտեմ լեռան բնակիչների օրպիսութիւնը, թէ որտեղից և ինչ տեսակ մարդիկ են և ինչպիսի աշխատութեամբ և սաստիկ տառապանքներով են նրանք հայթայթում իրանց ապրուստի կարևոր պէտքերը։ Նրանց բնակութիւնը հաստատված է ձորերի խորքերում, լեռների փապարներում, անտառների մէջ և սարերի գագաթներին։ Նրանք բնակվում են ազգ-ազգ առանձին և այնչափ հեռու են միմեանցից, որ եթէ զօրաւոր մարդու մէկը բարձրաբերձ տեղերից ուժգին ձայնով գոռայ, հազիւ թէ որ և է տեղում կարողանայ լսելի լինել և այն էլ իբրև մի արձագանք ժայռերի միջից։ Նրանց կէսը շեղվել են հայրենի լեզուից՝ հեռու ապրելու պատճառով և միմեանց հետ հանդիպած ժամանակ՝ խորթանում են մէկը միւսից և խօսում են իրար հետ աղքատ, կարկատուն խօսքերով։ Եւ պատահում է, որ այնքան սաստիկ անծանօթ ու օտար են լինում միմեանց, որ նոյն իսկ թարգմանների կարօտութիւն են զգում։ Իրանց կերակուրը պատրաստում են նրանք զանազան սերմերից, առաւելապէս կորեակ կոչված սերմից, որին սով ժամանակներում ոմանք հացի անուն են տալիս։ Սերմը ցանում են անտառների մէջերքում, խնամքով ջրելով և երկմատնեայ փայտատներով փորելով հողը։

«Մերկութիւնը ծածկելու համար նրանք գործ են ածում բրդեայ զգեստ, իսկ ոտներին հագնելու համար այծի մորթից շինում են կօշիկների նման մի բան։

«Ամառ ձմեռ նրանք բաւականանում են միատեսակ կերակրով և միատեսակ հագուստով։ Նրանք մշտական կրում են իրանց վրա զէնք, որ բաղկացած է նիզակից և որ նրանք միշտ պատրաստ պահում են անտառների, լեռների գազաններից և յարձակվող թշնամիներից պաշտպանվելու համար։

«Այն դէպքերում, երբ թշնամին յարձակվում է նրանց երկրի վրա, լեռնականները միաբան դառնում են իրանց իշխանների օգնութեան, որովհետև տիրասէր են։

«Ամպերից եկած ձիւների փոքր մակերևոյթի վրա ման գալու հնաւորութիւն ունենալու համար՝ նրանք ոտներից կապում են չուաններով առանձին տեսակ փայտեայ քօշեր և դիւրութեամբ ընթանում են ձիւնի վրայով, ինչպէս ցամաք հողի վրայով։

Թրքամոլ լրագիրներին այդպիսով աւելացաւ մի նոր էլ, «Le Journal» լրագիրը:

Բայց մի բան չատ զարմանալի է. գլխաւորապէս այն Թղթակիցներն են Թիւրքիային պաշտպանում, որոնք Կ. Պոլիս են նստած:

Անիծեալ ոսկի, որ ամենքին կաշառում է...

II

Հերքելով Թիւրքամոլ «Րէյտէրի գործակալութեան» մի քանի լուրերը, «Daily News» լրագիրը, ի միջի այլոց, հետեւեալն է ասում.

«Րէյտէրի» Թղթակիցն ասում է, Թէ անկասկած է, որ հայ յեղափոխականները տոգորված են անարխիստական ձգտումներով: Եթէ մինչև անգամ այդ ամբաստանութիւնը ապացուցվի, այն գազանութիւնները և արիւնահեղ անգթութիւնները, որ գործել են մահմէտականները և որոնց հաստատում են նոյն իսկ այդ գործակալութեան Թղթակիցները, կարող են աւելի ընդարձակ բարբարոսական վրէժխնդրութիւն առաջ բերել: Դեռ հայերի մեծամասնութիւնը համբերութեամբ տանում է այդ անգթութիւնները, բայց այդ ճնշումները վերջ ի վերջոյ նրանց ևս կը ստիպեն խօսքից անցնել գործի:»

Հրաւիրում ենք Թիւրք մինիստրների ուշադրութիւնը Լոնդոնի լրագրի այդ կարծիքի վրա, որ չատ հիմնաւոր և չատ ճիշդ է:

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐ

Կ. Պօլսում հրատարակվող «Moniteur» լրագիրը, որ մօտիկ յարաբերութիւններ ունի Բ. Դրան չրջանների հետ, տպագրել է հետեւեալ տեղեկութիւնը.

«Սպարապետութիւնը հրաման ղրկեր է Երզնկա Դ. զօրաբանակին հրամանատարին, որ գարունը եկածին պէս ձեռնարկէ ռազմական ճամբաներ չինել Էրզրումի, Խարբերդի, Բիթլիսի և Վանի կուսակալութեանց մէջ: Այս ճամբաներուն չինութիւնը ընդհատուած էր սոյլին պատճառաւ, որ այս երկու տարիները կը տիրէր այդ նահանգներուն մէջ:

«Հարկ եղած ծախքերը պիտի հոգացուին ժողովրդին աշխատութեամբ. այս վերջին երկու տարիները ժողովուրդը, մանաւանդ Վանի կուսակալութեան մէջ, մեծ մասամբ ազատ Թողուած էր այդ աշխատութիւնը ընելէ»:

Կ. Պոլսի լրագրի այդ տեղեկութեանը հարկաւոր ենք համարում աւելացնել մի ուրիշ տեղեկութիւն, որ ստացել ենք Էրզրումից:

«Այստեղ հրահանգներ են ստացված,—գրում է մեզ մի արժանահաւատ անձն,—որ անմիջապէս ձեռնարկվեն մի քանի ճանապարհների չինութեան, որոնք յատկապէս պատերազմական նշանակութիւն ունեն: Թիւրք պաշտօնեաների չրջանում այն կարծիքն է պտտում, որ Թիւրքիան լրջօրէն պատերազմի պատրաստութիւններ է տեսնում»:

Բացի դրանից, ինչպէս յայտնի է, Թէ մեր և Թէ եւրոպական լրագիրների Թղթակիցներից, Թիւրքաց զինուորական մինիստրութիւնը զէնքի է կանչում լատիֆ զօրքը, այն է պահեստի զօրքը:

Սակայն այդ բոլորի հետ մի հարց մնում է դեռ քողարկված.—ինչ պատճառներից դրդված Թիւրքիան պատրաստութիւններ է տեսնում պատերազմի համար և ում դէմ պէտք է պատերազմի նա: Դա գաղտնիք է:

ԱՆՎԵՐՋ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԵՐՔՈՒՄՆԵՐ

Անգլիական «The Galignani Messenger» լրագիրը տպագրել է հետեւեալը.

«Թիւրքաց կառավարութիւնը բազմաթիւ պաշտօնական ծանուցումներ է տպել, որոնցով նա ուզում է հերքել վերջին ժամանակներս իր դէմ եղած բոլոր ամբաստանութիւնները:

Առաջին, նա հերքում է այն լուրը, Թէ Էրզրումի պահեստի զօրքերը զէնքի են կանչված:

Երկրորդ, նա հերքում է այն լուրը, Թէ Էրզրումի նահանգում քիւրդերը յարձակվել են հայերի վրա:

Երրորդ, նա հերքում է այն լուրը, Թէ միջազգային քննիչ յանձնաժողովը ապացուցել է Սասունի կոտորածի դէպքը:

Չորրորդ, նա հերքում է այն լուրը, Թէ Թիւրքերը սպառնալիքներ են անում հայերին և Թէ մահմեդական ֆանատիկոսութիւնը ցոյցեր է անում Անատոլիայում, Սիրիայում և Կրետէ կղզում»:

Անկասկած, այս հերքումները նոյնքան ճշմարիտ են, որքան մինչև այժմ հրատարակվածները: Երբ վերջապէս Թիւրքաց կառավարութիւնը ձեռք պէտք է վերցնի այդ ծիծաղաչարժ միջոցից՝ ամեն բան հերքելու, ամեն բան ուրանալու, առանց փաստի, առանց մի ապացոյցի, այլ լոկ մի անմիտ խօսքով՝ անհիմն է:

ԲՈԼԳԱՐԻԱՅՈՒՄ ԱՊՐՈՂ ՀԱՅԵՐԸ

Ինչպէս յայտնի է, Բոլգարիայի հայերը Թիւրքաց Հայաստանում կատարված դէպքերի լուրը ստանալու օրից՝ սկսեցին ժողովներ կազմել, ուղերձներ ուղարկել զանազան կառավարութիւններին և պաշտօնական անձինքներին:

Այժմ գերմանական «Fremdenblatt» լրագիրը հետեւեալն է հաղորդում Բոլգարիայի հայերի այդ չարժումի մասին:

«Բոլգարական իշխանութեան ներքոյ ապրող հայերը չեն դադարում գլխաւոր հայաբնակ քաղաքներում և տեղերում միտինգներ կազմել, որոչումներ կայացնել և խնդրել մեծ պետութիւնների միջամտութիւնը հայոց հարցի համար, և Բեռլինի դաշնագրի իրագործումը:

«Այդ բոլոր աղմուկները մեծ անհանգստութիւն են պատճառում բոլգարական կառավարութեան, որովհետև նրանք կարող են առաջ բերել Բ. Դրան դժգոհութիւնը Բոլգարիայի դէմ: Այդ պատճառով բոլգարական կառավարութիւնը ամեն միջոցներ ձեռք է առել, հայոց ընկերութիւնները և ակումբները խափանելու և Թոյլ չը տալու, որ միտինգներ գումարվեն: Եւ մասամբ հասել է իր նպատակին»:

ՌԷՖՕՐՄՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

(«Standart»)

Կ. Պօլսում այժմ դիպլոմատիային զբաղեցնող խնդիրը այն ռէֆօրմների ծրագիրն է, որ Բ. Դուռը առաջարկում է հայկական նահանգների կառավարութեան համար:

Այդ ծրագրի մէջ ինքնավարութեան մասին խօսք չը կայ, այլ առաջարկվում է նշանակել ընդհանուր նահանգապետ, որը պէտք է լինի մահմէտական, բայց ազնիւ մարդ: փոխ-նահանգապետները կարող են լինել քրիստոնեաներ. ժանդարմէրիան խառն կը լինի և տեղական դատարանները կը վերանորոգվեն:

Հաղորդելով այդ տեղեկութիւնները, Թղթակիցը աւելացնում է. «Միայն այդ ծրագրի համապատասխան ռէֆօրմներին Բ. Դուռը կը տայ իր հաւանութիւնը և դա էլ կը լինի այժմեան դժուարութիւնների ամենալաւ լուծումը»:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԴՎԵԱԼ ԴԱՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ՀԱՐՑԸ

Պետերբուրգում վերջին ժամանակ կազմված դատաստանական գործողների մասնաժողովը, սենատոր Կօնիի ղեկավարութեամբ, հետեւեալ եզրակացութեան եկաւ երդուեալ դատաւորների մասին:

Ներկայ գտնվող 20 անդամներից, որոնք դատաստանական պալատների աւագ նախագահները և պրոկուրօրներն էին, միայն 2 հոգի աննպաստ կարծիք յայտնեցին երդվեալների մասին, իսկ 18 հոգի հաստատապէս պնդեցին, որ երդվեալ դատաւորների գործունէութիւնը կատարելապէս ծառայելով իր նպատակին, մի և նոյն ժամանակ դատավարութեան ամենանպատակայարմար ձևն է, մանաւանդ նշանաւոր և բարդ գործերում:

Ժողովի նախագահ Կօնի, երդվեալների այդ յայտնի պաշտպանը, միանալով մեծամասնութեան կարծիքին, նկատեց, որ իր երկարամեայ պաշտօնական փորձից համոզվել է, Թէ որքան մեծ ծառայութիւն է մատուցել արդարադատութեան գործին՝ հասարակաց խղճի դատը: Յայտնի իրաւագէտ և սենատոր Տագանցեվ, որ չատ անգամ մասնակցել է այդ դատավարութեան՝ իբրև երդվեալների աւագ, յայտնեց զգացված կերպով, որ երդվեալ դատաւորների մէջ անցկացրած ժամերը իր կեանքի ամենաքաղցր յիշատակներն են կազմում:

Այդպիսով՝ այն մեծ վտանգը, որ սպառնում էր այդ հաստատութեան, մանաւանդ վերջին ժամանակ, երբ ռուս մամուլի յետադէմ մասը կատաղի կռիւ էր հրատարակել երդվեալների դէմ, այժմ ինքն ըստ ինքեան փարատվում է:

Դատաստանական չրջանների հեղինակաւոր ձայնը լռեցրեց խաւարամիտների չարաչչուկ բամբասանքը և Ալէքսանդր II-ի Թագաւորութեան ամենաընտիր յուշարձանը մնաց կանգուն իր մեծութեան մէջ...

Մասնաժողովը քննելով երդվեալների ներկայ կազմակերպութեան պայմանները, միայն մի քանի աննշան փոփոխութիւններ մտցրեց, օգտվելով այդ հաստատութեան 30-ամեայ գործունէութեան փորձից:

Մասնաժողովի խորհրդածութեան ժամանակ Թիֆլիսի դատաստանական պալատի պրօկուրոր Սմիտէն նկատեց, որ իր կարծիքով Հիւսիսային Կովկասում էլ կարելի է մտցնել երդվեալների դատավարութիւնը:

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Անցեալ 1894 Թւի սկզբներին Պետերբուրգի ռուս մամուլը խորին համակրանքով արձանագրեց մի դէպք, հետաքրքրական մանաւանդ մեզ, կովկասցիներիս համար: Մեր խօսքը չնորհալի երաժիշտ Նիկողայոս Տիգրանեանցի կօնցերտի մասին է, որը գրաւեց ռուս ինտելիգենցիայի ուշադրութիւնը և արժանացաւ նրա գովասանքին և համակրանքին: Շնորհալի երաժիշտը, որը իր տեսակի մէջ միակն է հայերիս մէջ, ապացուցեց ռուս հասարակութեանը, որ ասիական երաժշտութեան ապագայ պատմութեան համար նիւթեր հետազօտողների մէջ նա հանդիսանում է առաջնորդող կարապետ: («Новое Время» 1894 № 6519).

Պրօֆէսոր Սալավեօվ, Տիգրանեանի անաչառ և համակրելի քննադատներից մէկը, լսելով հայ պիանիստի նուագած անտիպ եղանակներից հռչակլի «Բայաթի-Շիրազները», չտապեցրեց համակրելի երիտասարդին որ առաջ հրատարակութեան յանձնել այդ գովասանքի արժանի աշխատութիւնները, որոնց մէջ այնքան կենդանի և վառ գոյներով պատկերացվում է Արեւելքի տաք բնաւորութիւնը և ստեղծագործող ոյժը: Բայց խոհեմ արուեստագէտը, որը ամեն բանի մէջ փնտռում է ամենագեղեցիկը և կատարեալը, մի քանի ի նկատի ունեցած Թերութիւնների պատճառով՝ յարմար համարեց դէթ մի առ ժամանակ յետաձգել երկրորդ հրատարակութեան տպագրութիւնը:

Պ. Տիգրանեանը չուտով Թողեց Կիւսիսը և վերադարձաւ իր ծննդավայրը՝ Ալէքսանդրապոլ: Ահա այդ միջոցին էր, որ Երևանից նրան հիւր եկաւ պարսկական եղանակների մասնագէտ Աղամալ Մելիք-Աղամալեան: Այդ անձնաւորութիւնը, որ պատկանում է Երևանի հռչակաւոր տոհմին, պարսկական հնագոյն եղանակների այդ անսպառելի աղբիւրը, որին իր աջողութիւններով այնքան պարտական է Տիգրանեանը,—մանկութեան օրերից սկսած իր կեանքը անցկացրած լինելով Պարսից Միապետի և զանազան խաների չրջաններում, լուսանկարչական ճչդութեամբ իւրացրել է այն ամենը, ինչ որ երգել ու ստեղծագործել է Արեւելքի տաղանդը—պարսկական յստակ և մաքուր երաժշտութիւնը:

Անցան ամիսներ. Թառը և պիանօն հնչվում էին միասին: Ծեր երաժշտասէրի ձեռքում մելամաղձոտ գործիքը դայլայլում էր նոյնքան ծերացած Արեւելքի մեղեդիները. երիտասարդ պիանիս-

---

«Նրանք գազանաբարոյ են, արիւնարբու, նրանք ոչինչ են համարում հարազատ եղբայրների կամ իրանց անձի սպանելը: Նրանք կոչվում են մեկնաղէն սուրհանդակներ և ապրում են Աղձնիքի ու Տարօնի մէջ եղած սարերում:

«Իրանց խառն և անհետազօտելի լեզուի և բարքի պատճառով նրանք Խութ են կոչվում, ուրտեղից և սարի անունը Խոյթ է: Նրան գլխեն սաղմոսներ հայ վարդապետների հին Թարգմանութիւններից, որ միչտ գործ են ածում անգիր:

«Սրանք այն մարդիկն են, որոնք Ասորեստանի և Նինուէի Սենեքերիմ Թագաւորի որդի Սանասարի և Ադրամելից յետոյ չուեցին եկան և որոնք իրանց անուանում են տէրերի անունով սանասնեաններ: Նրանք հիւրասէր են, օտարներին ընդունող, պատիւ տուող և պահող»:

Թովմա Արծրունին, որ տալիս է այս տեղեկութիւնները, պատմում է, որ Հայկական կամ Փրկչական 851 Թւականին, ուրեմն 1044 տարի սրանից առաջ, սասունցիները իրանց զարմանալի քաջութեամբ և համարձակ արչաւանքով կարողացան փախցնել Թշնամիներին և ազատել երկիրը օտարի լուծից:

Այդ ժամանակ տաճիկների զօրավարը խաբէութեամբ և անգթութեամբ կարողացել էր իր ձեռքը գցել Մուչի դաչտը և սպասում էր որ ձմեռը վերջանալուն պէս արչաւի Սասունի լեռնականների վրա և նրանց ընկճի: Բայց սասունցիները սպասել չը տուին զօրավարին: Իրանք, ձմեռվայ միջում, արագ չարժվելով ձիւների վրայով, յանկարծակի յարձակվեցին Թիւրքերի վրա, նրանց կոտորեցին, այս ու այն կողմ փախցրին և հայ բանտարկեալներին ազատեցին: Տաճիկների զօրավարը փախաւ Բագարատի չինած հոյակապ մեծ եկեղեցին և Թագնվեց գմբէթի մօտ: Սասունցի մեկնաղէնները պաչարեցին եկեղեցին և նիզակով սպանեցին զօրավարին:

Եւ Սասունը դարերի ընթացքում մնաց հաւատարիմ իրան: Մի կողմից նա քրտնքի մէջ կորած մի խղճուկ ռամիկ մչակ էր, որ քերում էր իր լեռների չերտերը՝ օրական հաց հայթայթելու իր համեստ և նոյն իսկ աղքատիկ ապրուստի համար, նա բնութեան կատաղի կապանքների մէջ չղթայված մի փոքր ժողովուրդ էր, որ իր կեանքի համար չատ բան չէր պահանջում և յոյս էլ չէր կարող ունենալ բազմահարուստ կենցաղավարութեան համար. սակայն միւս կողմից նա հպարտ, յանդուգն, անվեհեր, անյողդողդ մի ոյժ էր, երբ խնդիրը գալիս էր նրա բարոյական յարաբերութիւններին դէպի դրսի աչխարհը, նրա ոգու անկախութեան, նրա իրաւունքների սահմանափակման կամ ջլատման:

Նա, որ բնութեան փայփայանքը և չոյանքը ստացողներից չէ, նա, որին բնութիւնը երբեք չէ տուել երբէք, նա, որին սղմել և ճնչել է հայրենի սրածայր ժայռը և նեղ ձորերի խորխորատը, նա չէ կամեցել մարդկային կապանքներ դնել իր վրա և ծառայեցրել է իր հայրենիքի անմերձենալի բարձրաբերձ լեռները և դժուար մչակելի վայրերը իր դարաւոր իրաւունքների պաչտպանութեան համար:

Սասունի մէջ ոչինչ չէ փոխվել դարեր չարունակ: Միայն կեանքը, ապրուստի միջոցը դարձել է աւելի ծանր, աւելի սրտամաչ, որովհետև ժողովուրդը բազմանում է, իսկ բաւականաչափ հող չէ գտնում աճող սերունդի ապրուստի համար:

Սակայն նրան չրջապատող արտաքին պայմանները, որ առհասարակ նպաստաւոր չէին, վերջին ժամանակներս ենթարկվեցին որոշ ծրագիրներին ծառայող փոփոխութիւնների, որոնք ձգտում էին այնպիսի կապանքներ ստեղծել, այնպիսի պարիսպներ կանգնեցնել, որ լեռնական այդ ժողովուրդը վերջնականապէս ընկճվի և մոռանայ իր մարդկային իրաւունքների անխախտութեան մասին ունեցած հին երազները:

Այդ արտաքին փոփոխութիւնները կատարվում էին մեծ տարածութեան վրա կամաց-կամաց և զանազան ձևերով: Եւ նրանց միայն մի ալիքը հասաւ Սասուն:

Եթէ Սասունի և առհասարակ Թիւրքաց Հայաստանի ազգութիւնների և կրօնական համայնքների մէջ չը կար առաջ գիտակցական եղբայրութիւն, քաղաքացիական միաւորութեան գաղափար, սակայն կար հարեւանական, իսկ երբեմն նոյն իսկ մտերմական զգացմունք: Քիւրդերը հայերի հետ չատ տեղ կարողացել են երկար ժամանակներ ապրել հաչտ ու հանդարտ, Թուլացնելով և մոռացման տալով այն խորթութիւնը, որ կար միմեանցից տարբեր տարրերի մէջ:

Բայց այդ դրութիւնը դուր չեկաւ դիպլոմատ կառավարիչներին, որոնք իրանց օրհասական խեղդողութեան մէջ սկսեցին յղանալ յանցաւոր ծրագիրներ՝ արԹնացնելու մահմետական տարրերը, ջնջել այն ազգութիւնները և համայնքները, որոնք չէին կարող նպաստել համամահմետական ձուլման գաղափարին և նոյն իսկ կարող էին նրան խանգարող հանդիսանալ:

(Կը չարունակվի)

տի մասների տակ հնչում էր, թէև իրան խորթ բարբառով, Արեւմուտքի զօրեղ լեզուն, այնքան ինտաք, այնքան կենդանի և վառվռուն, որքան ինքը, Նուագողը:—«Լաւ է, շատ լաւ է.. արիր այն ամենը՝ ինչ որ կարելի էր դուրս բերել պիանօի վրա»: Ահա այն խօսքերը, որոնցով նա վերջացրեց իր զբաղմունքները երիտասարդ արուեստագէտի հետ: Եւ այսօր արդէն պատրաստ են մի շարք գեղեցիկ արեւելեան՝ պարսկական, հայկական և քրդական եղանակներ, որոնք ուղարկվել են տպագրութեան: Պատրաստի եղանակներից ամենանշանաւորներն են «Բայաթի-Քիւրդ» և «Բայաթի-Շիրազները»:

Խօսելով պարսկական այդ մի քանի նշանաւոր եղանակների մասին, աւելորդ չէր լինի մի քանի խօսք էլ նուիրել նրանց բնաւորութեանը և բովանդակութեանը: Որ պարսկաստանը արեւելեան երաժշտութեան հայրենիքն է, դրանում կասկած չը կայ: Պատմական դարերից մինչև այսօր նա ունեցել է իր նշանաւոր երաժիշտները, որոնց մասին մենք, տարաբաղդաբար, շատ քիչ բան գիտենք: Եւ թէև մեզ հասել է Աֆրասիաբի նման հռչակաւոր պարսկական կոմպօզիտորի անունը, բայց այդ, ինչպէս ասացինք, շատ քիչ է և չէ կարող բացատրել այն ամենը, ինչ որ այսօր շատ հարկաւոր է ասիական երաժշտութեան պատմութեան համար:

Այդ անունով «բայաթիները», որոնք սքանչացնում են նոյն իսկ եւրոպական կոմպօզիտորներին, անշուշտ ունեցել են իրանց գեղարուեստագէտ հեղինակները, որոնց մտքի և սրտի տակ՝ հոգի են առել նրանց կենդանի ձայները: Բայց ո՞վ է եղել նրանց իսկապէս ամեն մէկի հեղինակը: Ի՞նչ է նրանց իսկական բովանդակութիւնը: Ահա մի հարց, որը մութն է մեզ համար:

Չը գիտենալով այդ եղանակների ճիշդ բովանդակութիւնը, մենք նրանց մասին գոնէ ունենք տպաւորութիւններ, որոնք գէթ մասամբ պարզում են իրանց իմաստն ու խօսքերը: Բայաթի խօսքը՝ նշանակում է элегія (տխուր եղանակ), և իրաւ, նրանց վրա իշխում է վիշտը, թախիծը, տխրութիւնը: Նա խօսում է սիրոյ լեզուով. նա պատմում է ցաւը. նա ընկճված է վշտի բեռան տակ: Երբ Տիգրանեանը ածում է իր «Բայաթի-Շիրազները», մարդ ինքնամոռացութեամբ փոխվում է մի ուրիշ աշխարհ: Մեր առջև բացվում է մի փարթամ սենեակ, շրջապատված գեղեցիկ և երփներանգ գորգերով. փափուկ դիվանի վրա, թաւշեայ և ոսկենկար մութաքաների վրա թիկն է տուել Արեւելքի գեղեցկուհիներից մէկը: Փարթամ սենեակում ծխվում է անուշահոտ խունկը: Գեղեցկուհու կշտին դրած է փոքրիկ և գեղեցիկ աթոռի վրա ծխացող նարգիլէն: Նա չէ ծխում. նա ծռել է իր գլուխը և աչքերը յառել է մի կէտի: Ահա սաստկացաւ նրա սրտի բաբախը. նա սպասում է մէկին... բայց ահա այլայլվեց նրա սիրավառ դէմքը. տանջվում է մի ինչ որ գաղտնի ցաւով: Նա հառաչում է: Ահա մօտեցաւ նրան իր տափոտ համբոյրներով Ասիայի ծեր միապետը և բաժանում է նրան իր երկնային մտքերից...: Իսկ այն մատաղահաս դիցուհին կորցնում է մի ուրիշին տեսնելու յոյսը, և մի վայրկեանում խզվելով իր քաղցր մտքերից՝ յիշում է իր ներկայ վիճակը և հիասթափված անիծում է իր օրը ու կեանքը: Ահա այն տպաւորութիւնը, որ թողնում է մեզ վրա երաժիշտ Տիգրանեանի «Բայաթի Շիրազները», որոնք նրա աշխատութիւնների անդրանիկներն են: Իր բովանդակութեամբ նոյնքան նշանաւոր է նաև պատմական «Բայաթի-Քիւրդը», այդ անզուսպ և սանձարձակ քրդական եղանակը, որը ընկնելով պարսկական «երաժշտական կուլտուրայի» ազդեցութեան տակ՝ մի քիչ չափաւորել է իր զգացմունքներն ու կրքերը:

Հայկական բաժինը կազմում են մի շարք ազգային պարեր և ժողովրդական երգեր, որոնք իսկապէս բղխած լինելով հայ գեղջուկի սրտից, իրանց վրա կրում են նրա ուրախութիւնների և տխրութիւնների կենդանի դրոշմը: Գեղեցիկ պարերից յետոյ աչքի է ընկնում «Ցուն արի» ժողովրդական եղանակը՝ ուր լսվում է այնքան պարզ կարօտից տանջված նարի դէպի իր սիրելին ուղղած կարօտալից աղերսը:

Պարսկական, հայկական և քրդական ամենադժուար եղանակները դնելով եւրոպական չափերի տակ և յարմարեցնելով եւրոպական գործիքների՝ Տիգրանեանը նրանց մէջ մազի չափ անգամ չէ շեղվում իսկական եղանակից և միշտ մնում է հաւատարիմ նրանց բովանդակութեանը, բնաւորութեանը և ոգուն: Ահա մի մեծ ընդունակութիւն, որը կազմում է համակրելի երաժշտի արժանաւորութեան մէկ մասը:

Պէտք է լսել Տիգրանեանին, որպէս զի կարելի լինի մի գաղափար կազմել նրա ածելու մասին:

Վերջացնելով մեր խօսքը, մեզ մնում է պրօֆեսոր Սալավեօվի հետ ուրախանալ Տիգրանեանի սկսած վերին աստիճանի համակրելի գործի առիթով և բոլոր սրտով ցանկանալ նրան աջողութիւն՝ գեղարուեստական ասպարիզում:

Պ. Մոծոռեանց

ՔԱՂԱՔԱԳԼՈՒԽ ԻԶՄԱՅԼԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Շաբաթ, մարտի 18-ին, տեղի ունեցաւ քաղաքագլուխ Իզմայլեանի թաղումը: Առաւօտեան 10 ժամին Թիֆլիս հասաւ երկաթուղու գնացքը, բերելով հանգուցեալի մարմինը:

Դիմաւորելու համար հաւաքվել էին երկաթուղու կայարանում հանգուցեալի ազգականները, քաղաքային վարչութեան անդամները, ձայնաւորները և պաշտօնաւորութիւնները, իսկ կայարանից դուրս կանգնած էին համքարները իրանց դրօշակներով, արհեստաւորաց դպրոցի աշակերտները և ժողովրդի մեծ բազմութիւն:

Մարմինը վագօնից դուրս բերելուց յետոյ, կայարանի պլատֆօրմի վրա Թիֆլիսի առաջնորդը, հայ ամբողջ հոգեւորականութեան հետ միասին, հոգեհանգիստ կատարեց, որից յետոյ սկսվեց յուղարկաւորութիւնը արդէն յայտնի կարգով: Դագաղի վրա դրված էր մի արծաթէ պսակ քաղաքի կողմից, իսկ մնացած պսակները կախված էին երկու սգակառքերի վրա:

Երբ յուղարկաւորութիւնը հասաւ Երևանեան հրապարակը, ուր կանգնած էին իգական արհեստանոցի և քաղաքային մի քանի դպրոցների աշակերտները և աշակերտուհիները, քաղաքային տան առաջ հոգեհանգիստ կատարվեց և ապա յուղարկաւորութիւնը դիմեց դէպի Վանքի մայր եկեղեցին:

Վանքի մայր եկեղեցում պատարագն աւարտվելուց յետոյ, հանգուցեալի մարմինը թաղվեց Վանքի բակում: Հանգուցեալի գերեզմանի վրա ճառեր խօսեցին քաղաքագլխի պաշտօնակատար Իվաննենկո և ձայնաւոր Շահազիզօվ: Թաղմանը ներկայ էին՝ կառավարչապետի օգնական կոմս Տատիշչէվ, Թիֆլիսի նահանգապետ իշխան Շերվաշիձէ, փոխ-նահանգապետ կոմս Ցիզենհաուզէն և այլն:

Պսակների թիւը մօտաւորապէս 60 հասնում, որոնցից 10 արծաթէ պսակներ էին: Ի միջի այլոց պսակներ էին դրված՝ Թիֆլիս, Բագու և Բաթում քաղաքներից, առեւտրականների, արհեստաւորների, և մեշչանների վարչութիւններից, քաղաքային դպրոցներից, Թիֆլիսի ժողովարանից, Թիֆլիսի հրէաներից, քաղաքային վարչութեան ծառայողներից, ժողովրդական դասախօսութիւնները կազմակերպողներից, «Тифл. Листокъ»-ի խմբագրութիւնից, Գիւղատնտեսական ընկերութիւնից, այգեգործական դպրոցից: Կային պսակներ և մասնաւոր անձինքներից ու խմբերից: «Մշակի» խմբագրութիւնն էլ դրեց հանգուցեալի վրա պսակ, իբրև «Մշակի» նախկին աշխատակցին:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թիֆլիսի դումայի ձայնաւորների շրջանում, իբրև քաղաքագլխի կանդիդատներ, ի նկատի ունեն հետեւեալ անձանց՝ իշխան Նիկոլայ Արղուտինսկի-Երկայնաբազուկ, Կոնստանտին Ալիխանով, Միքայէլ Թամամշեան, Ալէքսանդր Մատինով, Մարկ Դոլուխանով, Պօղոս Ղամբարեան և ուրիշներին:

—

Լօնդօնի «Daily Telegraph» լրագիրը, որի թղթակցի հեռագիրը և թղթակցութիւնները ահագին աղմուկ են բարձրացրել, իր վերջին համարներից մէկում շատ կծու լեզուով պատասխանում է պարլամենտի անդամ սըր Աշմէտ Բարտլէյին, որը կասկած էր յայտնել, թէ այդ հեռագիրները ուղարկված լինեն Մուշից: Բացի կծու լինելուց, այդ բացատրութիւնը մի և նոյն ժամանակ այնքան համոզեցուցիչ է, որ անկասկած կը լռեցնէ նոյնպէս և ֆրանսիական մի քանի լրագիրներին, որոնք նոյնպէս կասկած էին յայտնում այդ հեռագիրների դէմ:

—

Թիֆլիսի քաղաքային դպրոցների անմեղ հարցը առիթ տուեց «Новое Время» և «Московскія Вѣдомости» լրագիրներին նորից մի ահագին արշաւանք սկսելու հայերի դէմ: Պետերբուրգի լրագիրը իր մարտի 13-ի համարում, իսկ Մոսկվայի լրագիրը մարտի 15-ի համարում՝ մեղադրում են հայերին այնպիսի ձգտումների և ցանկութիւնների մէջ, որ Կովկասի հայերը երազի մէջ անգամ չեն տեսել... Մեզ չէ զարմացնում ոչ դրանց յարձակմունքը, ոչ դրանց գործ դրած լեզուն.—դա նրանց հին փեշակն է: Մենք միայն չենք հասկանում, թէ Թիֆլիսի քաղաքային դպրոցների մասնաւոր, անմեղ հարցը ինչ կապ ունի բոլոր հայերի հետ...

—

Թագաւոր կայսրը բարեհաճեց, այս տարվայ փետրվարի 14-ին, ամենաողորմածաբար թոյլատրել, որ հայ լուսաւորչական սինօդի անդամներ Արիստակէս Սեդրակեան և Սարգիս եպիսկոպոսները ընդունեն և կրեն Թիւրքաց Մէջիդիէ 2-դ աստիճանի շքանշանը աստղով, և նոյն շքանշանի 3-դ աստիճանը՝ Մեսրոպ և Եփրեմ վարդապետները: Այդ շքանշանները շնորհված են յիշեալ հոգեւորականներին իբրև կաթողիկոսական պատուիրակների, 1893 թւին, երբ նրանք Կ. Պօլսով անցան դէպի Երուսաղէմ, Վեհափառ Կաթողիկոսին բերելու համար:

—

Մեզ հեռագրում են Ալէքսանդրօպօլից, մարտի 19-ից. «Այսօր հոգեհանգիստ կատարվեց վաղաժամ վախճանված Լեոն վարդապետ Խօջայեանի յիշատակին: Թոյլ տուէք արտայայտել «Մշակի» միջոցով մեր խորին վշտի զգացմունքը իդէալիստ վարդապետի մահվան առիթով: Հանգիստ ոսկորներիդ, ազնիւ մարդ: Քեզ չը կարողացան հասկանալ և գնահատել այն մարդիք, որոնք իրանց ոյժը ժողովրդի տգիտութեան մէջ են որոնում...» Հեռագրին ստորագրել են 22 հոգի:

—

Գերմանական «Frankfurter Zeitung» լրագիրը յայտնում է բացարձակ, որ «Daily Telegraph» լրագրի թղթակիցը, որ գրում է Թիւրքաց Հայաստանից, Էմիլ Դիլօնն է: Եթէ գերմանական լրագիրը այդ տեղեկութիւնը վերցրել է Լօնդօնի լրագրից,—այն ժամանակ ոչինչ չունենք ասելու. բայց եթէ նա ինքը իր կողմից բաց է անում այդ անունը, որը գաղտնի էր պահվում,—այն ժամանակ մենք խօսք չենք գտնում այդ անագնիւ գրական վարմունքը գնահատելու համար:

—

Կոմս Տօլստոյի նոր գրուածքը, «Хозяинъ и Работникъ» վերնայրով, ինչպէս հաղորդում են Մոսկվայի լրագիրները, չորս օրվայ ընթացքում տարածվեց աւելի քան 14 հազար օրինակ:

—

Իտալական «Lo Staffile» լրագրի մէջ կարդում ենք, որ Ֆլօրէնցիայի Պինեոլօ թատրոնում ներկայացվել է «Ֆաուստ» օպէրան, մասնակցութեամբ Արշակ Կոստանեան և Բեգլար Ամիրջանեանց հայ երգիչների, և մեծ աջողութեամբ է անցել: «Արշակ Կոստանեանց, գրում է լրագիրը, մեծ տպաւորութիւն գործեց հասարակութեան վրա իր ընդարձակ ձայնով և իր երգելու նոր արուեստով: Նրան ծափահարում էին համարեա իւրաքանչիւր երգից յետոյ: Բէգլար Ամիրջանեանը մի իդէալական Վալէնտին էր: Նրան շատ ծափահարեցին ռոմանս երգելու ժամանակ: Հասարակութիւնը հրճվում էր նրա նուրբ երգեցողութեան, նրա հիանալի շկոլայի և նրա զօրեղ ձայնի վրա: Ընդհանուր կարծիքն այն է, որ այդ լիրիքական արտիստին մեծ ապագայ է սպասում:

—

Մարտի 22 ին, չորեքշաբթի, Արքունական թատրոնում երաժիշտ Նիկողայոս Տիգրանեան տալու է կօնցէրտ: Սկիզբը $8\frac{1}{2}$ ժամին է: Պ. Տիգրանեանի կօնցէրտի առիթով այսօր տպագրում ենք «Մշակի» մէջ մի յօդուած, որը վերաբերում է արեւելեան երաժշտութեան առհասարակ և մասնաւորապէս Տիգրանեանցին:

—

Կիրակի օր, մարտի 19-ին, տեղի ունեցաւ Մօղնու եկեղեցու նոր երեցփոխի ընտրութիւն: Նախկին երեցփոխ Ա. Վարդապետեան հրաժարվեց քուէարկվելուց: Ձայների առաւելութեամբ երեցփոխ ընտրվեց Բագրատ Ալիբէգեան:

—

Կիրակի, ամսիս 19-ին, արքունական թատրոնում տեղի ունեցաւ սիմֆօնիական չորրորդ համերգը, Կլենօվսկու ղեկավարութեամբ: Մեծ աջողութիւն ունեցաւ Լիստի ֆանտազիան, որ հիւսված է ունգարական եղանակների վրա: Կեսները դաշնամուրի վրա՝ օրկեստրի ներդաշնակութեամբ, արտայայտեց այդ ֆանտազիայի հրաշալի ոյժը: Շումանի երազը իր մեղմ ձայներով արժանացաւ կրկնութեան: Համեմատաբար թոյլ տպաւորութիւն թողին Վագների «Տրիստան և Իզոլտա» օպերայի ներածութիւնը: Յայտնի C—dur սիմֆօնիայի չորս կտորներից andante-ն անցաւ աջող: Կովալենսկին երգեց Արենսկու և Բալակիրեվի հեղինակութիւններից: Վերջում կատարվեց Չայկովսկու սլավօնական մարշը, որը մուզիկայի միջոցով արտայայտում է սլաւների ճնշված, տանջված վիճակը և նրանց ազատութիւնը:

—

Աստրախանում հրատարակվող «Астраханскій Листокъ» լրագրի № 53-ի մէջ տպագրված է մի վերին աստիճանի համակրական յօդուած Խորէն եպիսկոպոս Ստեփանէի մասին, սրբազանի այդ թեմի կառավարիչ նշանակվելու առիթով:

—

Մեզ հաղորդված է տպագրելու համար հետեւեալը. «Ինչպէս հաղորդած էր «Մշակի» անցեալ համարներից մէկում, Թիֆլիսի հայոց կօնսիստորիան չէր հաստատել Հաւլաբարի Էջմիածնեցւոց եկեղեցու երեցփոխի պաշտօնում անցեալ տարի ընտրված Ց. Նիկողոսեանին՝ պատճառաբանելով թէ նա անշարժ կալուածք չունի: Փետրվարի 19-ին հրաւիրված ծխական ժողովը հրաժարվեց ընտրութիւն կատարելուց և պնդեց իր նախկին վճռի վրա, իսկ ամսիս 5 ի ժողովը կրկին ընտրեց նոյն պարոնին՝ առաջնորդվելով օրէնքով, որ երեցփոխանից կալուածական ցենզ չէ պահանջում: Ժամանակ է վերջապէս համոզվելու, որ եկեղեցու դրամական ստացուածքները կորչում են ոչ թէ այն պատճառով, որ երեցփոխները անշարժ կալուածք չունեն, այլ նրա համար, որ կանոնաւոր հաշուետուութիւն, կօնտրօլ ասած բանը մեր եկեղեցական գործերի մէջ գոյութիւն չունի: Անցեալ երեցփոխ Տէր-Ղևոնդեանը հազարաւոր ռուբլիներ է ծախսում, վերանորոգութիւններ է անում, և թեմական ատեանը, կամ հաշուետեսները բաւականանում են նրանով, որ մուտք ու ծախսի մատեանի երեսները լիքն են թւանշաններով. ոչ ոք չէ մտածել, թէ նա տարիների ընթացքում հազարաւոր ռուբլիներ ծախսելով՝ ծախսի համաձայնութիւնը չէ առել: Հետաքրքիր է, թէ թեմական ատեանը ինչ հիման վրա երեցփոխին մի քանի անգամ երեք հարիւրական ռուբլի ծախսելու իրաւունք է տուել: Ամսիս 5-ի ժողովում հաշուետեսներ ընտրվեցին Կ. Ղազանջեան, Գ. Տէր-Ղևոնդեան և Գ. Ս. Մուրադեան: Թեմական ատեանին ուրիշ ոչինչ չէ մնում, բայց եթէ վաւերացնել այս միանգամայն աջող ընտրութիւնը:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԱՑԻՑ

Կ. Պօլիս, մարտի 6-ին

Կիրակի օր, մարտի 5-ին, ժամը 9-ի մօտերը Պուլկարաց Էքզարք Եօսիֆ, ընկերակցութեամբ Իւսկիւպի նախորդ միտրապօլիտ Մաքսիմի, Էկզարքի փոխանորդ Թէօֆիլի, պատրիարքարան գալով շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Ս. Պատրիարք Հօր, որի մանրամասնութիւնները «Հայրենիք» այսպէս կը հաղորդէ.

Պատրիարքարանի դունէն զինքը ընդունեց փոխանորդ հայրը վարդապետներէ և քահանաներէ շրջապատեալ և առաջնորդեց մեծ դահլիճը, ուր կը գտնուէր պատրիարք հայրը իր բոլորտիքը ունենալով Աբրահամ և Տիմոթէոս սրբազանները և Քաղաքական ժողովի անդամներէն Յովակիմեան Մինրան և Թնկրեան Աւետիս էֆէնտիները, ինչպէս նաև պատրիարքարանի գլխաւոր պաշտօնեաները:

Հոն քառորդ ժամու չափ տեսակցութենէ ետքը, որուն միջոցին երկու եկեղեցիներուն գլուխները իրենց սիրոյ և եղբայրակցութեան զգացումները յայտնեցին իրարու, էկզարքը առաջնորդուեցաւ Մայր եկեղեցին որ լուսազարդուած էր և բազմութեամբ լեցուած:

Պուլկարաց էկզարքը խորանին վրա ելլելով պատրիարքական աթոռին վրա բազմեցաւ և մտիկ ըրաւ դպիրներու շարականը, յետոյ ոտք ելլելով տաճկերէն լեզուով ճառ մը խօսեցաւ և ըսաւ թէ Պուլկար եկեղեցին միշտ հաշտ աչքով նայած է Հայ եկեղեցիին վրա և նկատած է զայն իբրև հարազատ քոյր մը, թէ միշտ երկու քրիս-

տոնեայ եկեղեցիներուն մէջ փոխադարձ սէր և համակրանք անպակաս եղած են ու պիտի ըլլան և վերջացուց խօսքը մաղթելով որ Աստուած երկար ատեն պատրիարքական աթոռին վրա պահէ Մատթէոս Սրբազանը։

Ունկնդիր ժողովուրդը իր համակրանքը յայտնեց Եուսէֆ սրբազանին իր ճառը աւարտելէն ետքը։ Յետոյ կրկին հանդէսով տաճարէն դուրս ելլելով, իր հետևորդներով մեկնեցաւ։

Կրօնական ժողովին մարտի 1-ի նստին մէջ տեղի ունեցաւ հետևեալ որոշումը.

Հայ-Հռոմէական եկեղեցիի պաշտօնեայ Յովհաննէս վարդապետ Յուրիկեան երկու խնդրագիր մատուցած էր ընդունվելու համար լուսաւորչական եկեղեցիին ծոցը։ Կրօնական ժողովը ստանալով յիշեալ վարդապետին անձին նկատմամբ պէտք եղած տեղեկութիւնները, որոնք նպաստաւոր էին, և տեսնելով անոր ձեռնադրութեան օրինական վկայագիրը՝ կոչեց զայն իր ատենին առջև և լսելով անոր բերանացի այն յայտարարութիւնը, թէ ինք սոսկ ճշմարտութեան համար կը դիմէ լուսաւորչական եկեղեցին, հրաւիրեց զինքը Մայր-Եկեղեցի, ուր գնաց ընկերակցութեամբ ժողովին անդամակիցներէն երկու աւագ քահանաներու. և հոն իր դաւանութիւնը արտասանելէ ետքը՝ ներկայացաւ պատրիարք հօր աջը համբուրելու համար, որը իր ձեռքովը փակեղը դրաւ Յովհաննէս վարդապետին գլուխը և կարդաց անոր վրա «պահպանիչ» աղօթքը։

Ժողովը որոշեց Յուրիկեան վարդապետը ղրկել Գայսէրիի Ս. Կարապետի վանքը, ուր երթալու համակերպեցաւ, և հոն ընդունելով վեղարի օրհնութիւնը, ուսանիլ բոլոր ծէսերը և արարողութիւնները՝ և հոն պաշտօնավարել Գայսէրիի առաջնորդին հոգևոր իրաւասութեան տակ, մինչև որ Կրօնական ժողովը պատշաճ դատէ որ և է պաշտօնի մը կոչելու զինքը։

Պ—ցի

"ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 մարտի։ Այսօր Ցարսկոե-Սելօում, Ալէքսանդրովեան պալատում, Նորա Կայսերական Մեծութիւններին՝ Թագաւոր կայսրին և Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորովնային ներկայացան 72 հոգուց բաղկացած 23 պատգամաւորութիւններ ազնուականութիւններից, զէմստվօներից, քաղաքներից և գիւղական ու առևտրական ընկերութիւններից՝ պսակադրութեան առիթով շնորհաւորութիւններ մատուցանելու համար։ Պատգամաւութիւնները մատուցին Նորա Մեծութիւններին պատկերներ, աղուհաց, ուղերձներ։ Պատգամաւորներին առաջարկվեց նախաճաշիկ պալատում։

«Ռուսաց հեռագրական գործակալութիւնը» հաղորդում է, որ միկադօն, որի վրա Լի-Խունգ-Ջանգի կեանքի դէմ արած փորձը ծանր տպաւորութիւն գործեց, հրամայեց յայտնել Լի-Խունգ-Ջանգին, թէ ճապօնական կառավարութիւնը համաձայն է դադարեցնել պատերազմական գործողութիւնները։

ԲԵՐԼԻՆ, 17 մարտի։ Իշխան Բիսմարկի ծննդեան օրը Թագաւորական ամրոցում տեղի կունենայ հանդիսաւոր ճաշ, որին կը հրաւիրվեն բէյխստագի նախագահական բիւրօյի անդամները։

ՎԻԷՆՆԱ, 17 մարտի։ պատգամաւորների ժողովի հողային յանձնաժողովը վճռեց առաջարկել, որ քննութիւն սկսվի գիւղատնտեսութեան թշուառ դրութեան պատճառների առիթով և միջոցներ գտնել այդ դրութիւնը թեթևացնելու համար։

ԱՊԷՐԱՆԴԻԷ, 18 մարտի։ Հանսէն Նիրեմելլէի տուած բողոքի պատճառով, պրօկուրօրական իշխանութիւնը հրամայեց արձակել նրան բանտից։

ՄԱԴՐԻԴ, 17 մարտի։ Կուբայից անբարեյաջող տեղեկութիւններ են ստացված. Մակլօ, ապստամբների 25 ուրիշ առաջնորդների օգնութեամբ, մտադրութիւն ունի ժամանակաւոր կառավարութիւն հաստատել՝ հարկեր առնելու ձեռնարկելու նպատակով։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 մարտի։ Արտաքին գործերի մինիստրին շնորհված է «Քրիստոսի» պապական շքանշանը։

Պետական խորհրդում քննվելի գործերի թւումն է՝ ռուսաց կայսրութեան ազգաբնակութեան առաջին ընդհանուր միօրագրութիւն կատարելու նախագիծը։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԻՆ, 18 մարտի։ Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնա ամեն օր ճաշում է արքայական զոյգի հետ միասին. նախաճաշից յետոյ Նորին Մեծութիւնը երկար զբօսանքներ է կատարում կառքով Թագաւորական զոյգի հետ Վ. ունդի ափով։ Կարծում են, որ Կայսրուհին կը վերադառնայ Ռուսաստան մարտի 28-ին։

ԱԼԺԻՐ, 18 մարտի։ Թագաժառանգ Ցէսարեվիչ ճանապարհորդութիւն կատարեց դէպի Ջիֆի ձորը, ոչ հեռու Բլինդայից, և վերադարձաւ Ալժիր։

ՊԱՐԻԶ, 18 մարտի։ Պարիզում կալանաւորվեցին Ֆաստօվսկի և Բէխգաֆէր ռուսահպատակները, որոնք Պարիզի վաճառականներից խաբէութեամբ առել էին մօտ մէկ միլիօն ֆրանկ։ Նրանք կեղծ շրջաբերականներ էին ուղարկում, առաջարկելով առևտրականներին գնել ոսկէ փոշի, որ իբր թէ գողացված էր. առևտրականները եկան Կիեվ, ուր ոսկու փոխարէն ստացան 60—80 հազար ֆրանկի արժողութեամբ պղնձէ խարտուք։ Խաբեբաները անզգուշութիւն ունէին Պարիզ գնալ, ուր և կալանաւորվեցին։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

Մարտի 17-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ . .	93 ր.	կ.
Բերլինի վրա 100 մարկ — . .	45	«$42^1/_2$»
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	36	»$77^1/_2$»
Ոսկի — — արժէ . .	7	» 43
Մաքսային կուպօններ — . .	148	» 25 »
Արծաթ — — — . .	—	» — »
Բօրսային դիսկօնտ — . .	5	» 7%»
Պետ. բանկի 5% տոմս 1 շրջանի .	—	» — »
— — — — 2-րդ .	—	» — »
— — — — 3-րդ . .	—	» — »
4% պետական րէնտա	99	» 75 »
5% ոսկեայ րէնտա 1894 թ. . . .	164	» — »
Արևելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ. —	—	» — »
— — — 2-րդ —	—	» — »
— — — 3-րդ —	—	» — »
— — — 4-րդ —	—	» — »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	242	» — »
— — երկրորդ —	227	» — »
5% պետական երկաթուղ. րէնտա	102	» — »
4% ներքին փոխառութեան . . .	99	» 50 »
$4^1/_2$% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	$101^7/_8$	» — »
Ազն. կալ. Պետ. բանկի խաղարկութ.		
Գրաւ. թղթ. — — .	214	» 25 »
$4^1/_2$% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի.	$101^7/_8$	» — »
$4^1/_2$% գրաւական թղթեր կալուած.	—	» — »
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ.	150	» — »
— — — թղթադ. .	—	» — »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. ընկերութեան օբլիգացիաները.	$101^5/_8$	» — »
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	101	» 50 »
Օդէսայի — —	100	» 75 »
Թիֆլիսի — —	—	» — »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	101	» — »
— — Քութայիսի — .	101	» — »

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչ՝ Մ. ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ

պատկերը, շրջապատած վեց նշանաւոր կաթողիկոսներով, ծաղկապսակներով զեղեցկացրած և

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

պատկերը՝ նոյն դիրքով, վեց նշանաւոր գործիչներով շրջապատած։

Երկու պատկերը միասին՝ ճանապարհածախսով 1 ՌՈՒԲԼԻ, փողը կանխիկ ուղարկել։ 25 օրինակից մինչև 100 օր. առնողին՝ հարիւրը 25 ռուբլի ճանապարհածախսով։ Գումարով պահանջողները փողի 1/3 մասը պէտք է ուղարկեն պահանջի հետ միասին։ Հասցէն БАКУ, Чадровая улица, домъ № 110. А. А. Оганесянцу.

(№ 22) 3—3

ԳՕՐԻ ՔԱՂԱՔՈՒՄ

ԿԱՊԱԼՈՎ Է ՏՐՎՈՒՄ ՆՈՐՈԳՎԱԾ

ԲԱՂՆԻՔ

Ամբողջ քաղաքում միայն մի բաղնիք է։ Բաղնիքին կից տրվում են և 5 սենեակներ։ Գնի և պայմանների մասին դիմել ԹԻՖԼԻՍ, „Վերսալ“ հիւրանոցի գրասենեակը։

(№ 30) 3—3

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆԻ ԿԵՂԾԻՔԸ

Պարզեց՝ Ա. Ե. Ս.

ԳԻՆՆ Է 50 ԿՈՊ.

Դիմել այս հասցէով՝ БАКУ. Типографія „Арорѣ“.

(№ 30) 4—10

ԲԱՆԿԻ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ

Հինգշաբթի, մարտի 23-ին

ԴՐԱՄԱՆ-ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Ա. Մ. Վ ր ո յ ր ի

Թիֆլիսի բեմի վրա առաջին անգամ կը ներկայացվի

Ա Գ Ա Հ

կատակերգ. 5 արար. հեղ. Մ օ լ ի է ր ի, Թարգմ. Ա. Վրոյրի

Հարպագօնի դերը կը կատարէ Ա. Վրոյր

Սկիզբը երեկոյեան 8 ժամին է։

ԹԱՏՐՈՆԸ ՏԱՔԱՑՐԱԾ ԿԸ ԼԻՆԻ։ 1—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ

Չորեքշաբթի, մարտի 22-ին 1895 թ.

Լինելու է

ԿՕՆՑԷՐՏ Ն. Թ. ՏԻԳՐԱՆԵԱՆՑԻ

(Դաշնամուրի վրա) որը աւարտել է երաժշտական ուսումը Վիէննայի Արքունական ինստիտուտում կոյրերի համար։

Մասնակցութեամբ պ.պ. Մ. Տ. ՎԱՍԻԼԻԵՎԻ և Մ. Ա. ՎԱՐԴԻԿԵԱՆԻ

Բ ա ժ ի ն Ա.

1) Բայեաթի—քիւրդ. Տիգրանեանցի. ա) Զօրան, բ) բայեաթի, գ) դեաֆ, կը նուագէ Հ ե ղ ի ն ա կ ը։ 2) Ֆանտազի բուրյեան „Օտէլլօ“ Էրնսաի, կը նուագէ Մ. Տ. Վ ա ս ի լ ի և վ ը։ 3) Եօթն օր, եօթն գիշեր (ժողովրդական հայկական երգ) կերգէ Մ. Ա. Վ ա ր դ ի կ ե ա ն ը։ 4) ա) „Ախ գիլամ, գիլամ“ (վրաց. երգ) (հայոց աշուղներ) № 1, բ) „Յետ ու առաջ“ (հայկական պար Ալէքսանդրապօլի) № 5, գ) „Կօր պար „Զեմ, չեմ, չեմ կրնայ խաղայ“ № 4, դ) „Շարաշուբ“ (պարսկական պար) № 7, Տ ի գ ր ա ն ե ա ն ց ի գործ. 1. ժողովածուից, կը նուագէ Հ ե ղ ի ն ա կ ը։

Բ ա ժ ի ն Բ.

5) ա) „Զիմ գլխի ֆառէն կիտամ“ (հայկական պարերգ). Տիգրանեանցի, բ. „Վարդ կօշիկս“ (պար Ալէքսանդրապօլի). գ) „Շավալի“ (հայկական պար Ախալցխայի) կը նուագէ Հ ե ղ ի ն ա կ ը. 6) Սոլօվէյի“ Վիյետանի, կը նուագէ Մ. Տ. Վ ա ս ի լ ի և վ ը. 7) „Ի ննջմանէդ արքայական“ (հայկական երգ) *** „Երբ որ բացուին դռներ յուսոյ“ կը երգէ Վ ա ր դ ի կ ե ա ն ը. 8) ա) Բայեաթի շիրազ. Տիգրանեանցի. բ) Ուզօոն դարա (պար Ղարաբաղի) գ) „Դոյ—դոյ“ (պար կինտօուրի) կը նուագէ Հ ե ղ ի ն ա կ ը։

Սկիզբն է երեկոյեան $8^1/_2$ ժամին

ԽՈՀԱՐԱՐԱԿԱՆ IX ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Մօտ օրերս սկսվելու է։ Ցանկացողները գրվել՝ Թող բարեհաճեն դիմել Դանօվսկայա փողոց, տ. № 25։

(№ 31) 1—2

Լոյս տեսաւ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԸ

Ա Լ Է Ք Ս Ա Ն Դ Ր Ե Ր Ի Ց Ե Ա Ն Ի

„ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՔ XIX ԴԱՐՈՒՄ“

ՄԱՍՆ Բ. (1831—1842 թ.)

Կ ա թ ո ղ ի կ ո ս ո ւ թ ի ւ ն Տ. Յ ո վ հ ա ն ն է ս VIII Կ ա ր բ ե ց ւ ո յ և „Պ օ լ օ ժ է ն ի է“

ԳԻՆԸ 2 Ր. ճանապարհածախսով 2 Ր. 50 Կ.։

Առաջին և երկրորդ հատորները միասին 4 Ր. ճանապարհածախսով 5 ՌՈՒԲԼԻ։

(№ 30) 4—5

ՍԱԼՄԱՍՏԻ ՀԱՅՈՑ ԳՐԱԴԱՐԱՆ ՀԱՖԹՎԱՆՈՒՄ

Խնդրում ենք հայ խմբագիրներին, հեղինակներին և բարեսէր անձանց, որ իրանց օգնութիւնը չը զլանան Սալմաստի հայոց այս միակ գրադարանին, որի ճոխացումը ընդգալի կերպով կը նպաստէ գաւառիս կրթական գործին։

Խնդրում ենք նուիրատուներին դիմել այս հասցէով. Персія, Salmast, Ս ա լ մ ա ս տ ի Հ ա յ ո ց գ ր ա դ ա ր ա ն ի ն, Հ ա ֆ թ վ ա ն ո ւ մ։

Սալմաստի Հաֆթվան գիւղի գրադարանի վարչութեան։ (№ 10) 9—10

ԿԱԿԱՕ ԲԼՕՕԿԷՐ

ՍՆՆԴԱՐԱՐ ԽՄԻՉՔ (գլխաւոր պահեստը Ռուսաստանի համար „ԵԱՎԱ“ ֆիրմայի մէջ. (С.-Петербургъ, Большая Морская, 38).

Ծախվում է կօլօնիալ և դեղային ապրանքների բոլոր լաւ մագազիններում 1/1, 1/2, 1/4 և 1/8 կիլօգրամանոց թիթեղեայ տուփերի մէջ։

(GRAND PRIX) Բարձրագոյն պարգև Անտվէրպէնի համաշխարհային ցուցահանդէսում 1894 թ-ին։

(№ 151) 16—50

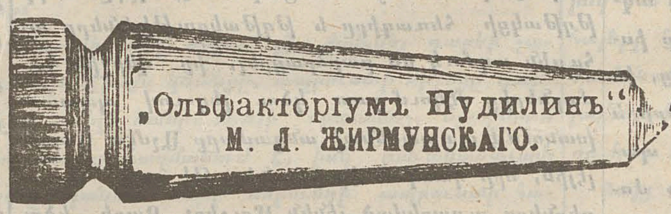

ՄԻՋՈՑ **ԽԱՐԲՈՒԽԻ** ԴԷՄ

բժշկական դեպարտամենտից թոյլատրված

ՕԼՖԱԿՏՕՐԻՈՒՄ ՆՈՒԴԻԼԻՆ

Մ. Լ. Ժ Ի Ր Մ Ո Ւ Ն Ս Կ Ո Ւ

Ծախվում է 40 կոպէկով

Դեղագործական Ապրանքների վաճառման կովկասեան ընկերութեան մէջ՝ Թիֆլիսում։

(№ 22) 7—30

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 20 Марта 1895 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.